

هومئوپاتی

درمانی واقعی یا امیدی واهی

ترجمه: دکتر شیلا حمزه پور

کارشناس دارویی حوزه معاونت دارویی و غذایی وزارت بهداشت

بوده که در مقابل روش هایی همچون حمامت (خونگیری)، بادکش کردن و دیگر درمان های خشن سنتی مربوط به ۲۰۰ سال پیش قد علم کرد.

علاج بیماری در این روش بوسیله تجویز موادی گوناگون همچون گیاه، مواد معدنی یا حیوانی بسته به علائم بیماری و ویژگی فرد بیمار میسر می گردد.

افراد تحت درمان با این داروها به صورت

بابونه، همیشه بهار، گل مروارید و یا پیاز از مواد درمانی مورد استفاده در هومئوپاتی اند که تصویری زیبا و امیدوارکننده از این شیوه درمان را در ذهن تداعی می کنند، اما مسئله زمانی است که برخی عناصر خطرناک طبیعت همچون پیچک سمی، جیوه، آرسنیک، سم مارپیت و یا شوکران نیز در این میانه ظاهر می شوند!

هومئوپاتی شیوه ای درمانی در امر طبابت

متناوب دچار وخامت علائم و سپس بهبود آنها می‌شوند چرا که داروهای مورد استفاده اغلب بجای فرو نشانیدن علائم آنها را تحریک می‌کنند. این روند بظاهر غیر منطقی در حقیقت نمایانگر اصل مهمی در فلسفه هومئوپاتی می‌باشد و آن نگرستن به علائم بیماری به عنوان نمودی از تلاش بدن جهت دستیابی مجدد به سلامتی است.

طب مهربان‌تر

در اواخر سده ۱۷۰۰ رایج‌ترین شیوه درمان در اکثر بیماری‌ها حجامت بود. برخی پزشکان آنچنان به این شیوه معتقد بودند که به راحتی به کشیدن تا ۴ خون بیمار به تصور بهبود وی رضایت می‌دادند! بادکش کردن قرار دادن مواد داغ بر پوست برای کشیدن عفونت از آن و استفاده از مواد شیمیایی خطرناک برای تحریک استفراغ و یا تخلیه روده‌ها از دیگر شیوه‌های درمان بودند. مقادیر بالای دارویی به نام کالومل که حاوی جیوه بود برای پاکسازی روده‌ها استفاده می‌شد که البته به‌طور همزمان علائم مسمومیت حاد با جیوه همچون شل شدن دندان‌ها و ریزش مو را نیز ایجاد می‌کرد. در این زمان پزشکی به نام ساموئل هانمان Samuel Hahnemann که از این روش‌ها به ستوه آمده بود شروع به پایه‌گذاری تئوری جدید بر اساس سه اصل:

قانون مشابهات (law of similars)، دوز حداقل (minimum dose) و شفای واحد (single remedy) نمود.

لغت هومئوپاتی از دو لغت یونانی هومئوزیس به معنای شبیه و پاتوز به معنای رنج

مشتق شده است.

نظریه قانون مشابهات هانمان می‌گوید اگر مقدار زیادی از یک ماده در فردی سالم علائم خاصی را ایجاد می‌کند، مقادیر کمتر از آن می‌تواند این علائم را در فردی بیمار درمان نماید. این قانون را هانمان بر اساس تجربه شخصی خود (مشاهده علائم مالاریا با مصرف مقادیر بالای داروی ضد مالاریای کینین در خودش) و ادامه آزمایشات مشابه بر خود، خانواده و دوستانش بوسیله انواع علف‌ها، گیاهان، مواد معدنی و دیگر مواد وضع نمود.

اما همانطور که انتظار آن نیز می‌رفت شدت علائم ایجاد شده نگران‌کننده بود به این جهت هانمان شروع به پایین آوردن دوز مصرف کرد تا ببیند با چه حداقل دوزی علائم بهبود همچنان مشاهده می‌شوند. از این جا بود که هانمان به قانون خود یعنی قانون بی‌اندازه کوچک‌ها (law of infinitesimals) رسید. بر این اساس هانمان معتقد است قدرت و میزان اثر یک ماده هر چه رقیق‌تر شود افزایش می‌یابد. این دوزهای بسیار کوچک از رقیق کردن پیاپی ماده موثره به نسبت‌های یک دهم یک دهم بدست می‌آیند. مثلاً فراورده ۶X یعنی رقیق کردن ماده مورد نظر به صورت $\frac{1}{10}$ ، $\frac{1}{100}$ برای ۶ مرتبه. (در حقیقت نسبت ماده موثره در کل فراورده به یک میلیون می‌رسد). نکته مهم دیگر در افزایش پوتنسی ماده موثره طی رقیق کردن، تکان دادن شدید محلول پس از هر بار رقیق کردن است.

رقیق کردن می‌تواند در حدی باشد که هیچ روش تجربه‌ای و یا تکنولوژی پیشرفته‌ای نتواند مولکول‌های ماده موثره را در محلول تشخیص

دهد. اما نظریه هومئوپاتیک معتقد است که حتی در این حالت نیز ماده موثره مورد نظر اثر شفا بخش خود را در محصول باقی گذاشته که می‌تواند سبب بهبود بیمار شود.

پزشک هومئوپات عموماً تنها یک ماده را برای درمان تمامی علائم بیماری (چه جسمی و چه روحی) تجویز می‌کند گرچه مصرف همزمان چندین ماده نیز بعضاً در این روش مشاهده می‌شود.

قوانین FDA

در سال ۱۹۳۸ یکی از مقامات ارشد FDA که خود نیز هومئوپات بود سرفصل جداگانه‌ای برای داروهای هومئوپاتی تحت عنوان فارماکوپه داروهای هومئوپاتی در ایالات متحده گشود.

این فارماکوپه مجموعه‌ای از استانداردهای جاری بر منابع تهیه این داروها، ترکیب و تهیه این مواد می‌باشد.

قوانین FDA برای داروهای هومئوپاتی و سازندگان آنها کاملاً متفاوت از داروهای دیگر می‌باشد. ساخت این داروها از ملزومات GMP همچون قوانین مربوط به تعیین تاریخ انقضا آزمایشات تشخیص هویت ماده و تعیین قدرت آن مستثنی می‌باشد.

اشکال جامد خوراکی از این داروها می‌بایست دارای برجستگی حاوی نام سازنده باشد و هومئوپاتیک بودن دارو صراحتاً در آن درج گردد. برجستگی محصولات سنتی در این گروه (مگر در موارد استثنا) می‌بایست علاوه بر نام سازنده نوع ماده موثره و قدرت دوز بکار رفته را نیز مشخص نماید. (البته بنابه عقیده یکی

از مسئولین بخش «حفظ سلامت مصرف‌کننده» در مرکز تحقیقات و ارزیابی‌های دارویی FDA این مسئله با توجه به مقادیر بسیار بسیار ناچیز ماده موثره در این داروها از نظر خطرات ناشی از سمیت مواد غیر لازم پنداشته می‌شود.) تفاوت دیگر در رابطه با میزان الکل در این فرآورده‌هاست. با وجود محدودیت‌های مشخص در زمینه میزان الکل در فرآورده‌های دارویی (حداکثر ده درصد در داروهای بالغین و از آن کمتر در داروهای مربوط به اطفال) با توجه به این که الکل از اجزاء لازم این گونه داروهاست تا انجام مطالعات کافی بر لزوم وجود مقادیر بالاتر از استانداردهای کنونی الکل در این داروها، موقتاً آنها را از این محدودیت معاف دانسته‌اند.

در هر صورت داروهای هومئوپاتی از تمامی مقررات FDA معاف نیستند و فروش آنها به صورت OTC غیرقانونی اعلام شده است. اگر دارویی از این گروه مختص بیماران سرطانی است تنها با نسخه قابل فروش می‌باشد. در عین حال تنها داروهای مورد استفاده در بیماری‌هایی که حتی اگر درمان نشوند بخودی خود بهبودی می‌یابند (self-limiting conditions) همچون سرماخوردگی، سردرد و دیگر ناخوشی‌های کوچک قابل فروش بدون نسخه (OTC) هستند.

نکاتی که ذکر آنها بر برجستگی داروهای OTC لازم شناخته شده است عبارتند از:

- فهرستی از اجزای فرمولاسیون
- دستور العمل مصرف
- حداقل یک مورد مصرف عمده برای دارو
- رقت فرآورده (مثلاً ۲X برای فرآورده ۱/۱۰ یا ۳X در داروهای ۱/۱۰)

مشکلات عمده مرکز تحقیقات و ارزیابی‌های دارویی FDA در برخورد با این داروها چیست؟

عمده‌ترین مشکلات همان گونه که ذکر شد فروش بدون نسخه آن داروهایی است که احتیاج به تجویز توسط پزشک هومئوپات دارند. دیگر مشکلات عبارتند از:

■ داروهایی که تحت نام هومئوپاتیک وارد بازار می‌شوند اما دارای مواد موثره‌ای غیر هومئوپات همچون ویتامین‌ها یا گیاهانی هستند که در مراجع هومئوپاتی نامی از آنها برده نشده است.

■ نبود دسته بندی‌های کاملاً قابل اطمینان (از جهت از بین بردن امکان تقلب در آنها)

■ نبود برچسب (Label) مناسب برای این داروها

■ ذکر موارد مصرف مبهم که استفاده‌های بسیار متعدد و متنوعی را در آن واحد شامل شود. مثلاً عبارت «برای درمان مشکلات گوارشی» می‌تواند بیماری‌های گوناگونی از دل‌درد و اسهال ساده تا سرطان کولون را در برگیرد پس برچسب دارو باید این موارد را به‌طور مشخص برای مصرف کننده مشخص کند.

FDA از سویی دیگر آشناسازی سازندگان و گروه‌های مختلف درگیر در تجارت این داروها را با قوانین و مقررات خود و انعکاس مشکلاتی که این سازمان در مصرف این داروها با آن مواجه شده است در سرلوحه برنامه‌های خود قرار داده است.

FDA تا کنون گزارشات متعددی از مشکلات ناشی از مصرف این‌گونه فرآورده‌ها دریافت داشته است اما تابحال ارتباط میان این عوارض

جانبی و داروهای هومئوپاتی به اثبات نرسیده است. (حتی در مورد داروهای حاوی آرسنیک نیز غلظت این ماده آنچنان پایین بوده که امکان هرگونه عارضه‌ای را منتفی نموده است).

درمان به شیوه هومئوپاتی

هومئوپاتی شامل مجموعه روش‌های درمانی است که برای هر فرد بسته به خصوصیاتش (سابقه ژنتیکی، سوابق بیماری‌ها، شرایط جسمانی، روحی و روانی) می‌تواند کاملاً منحصر به فرد باشد.

ژنیفر جاکوبس از پزشکان دارای مجوز رسمی هومئوپات در واشنگتن می‌گوید: «برای هر بیمار جدید حداقل یک ساعت و نیم زمان اختصاص می‌دهم. آنچه هدف من است گرفتن اطلاعات لازم و کافی در زمینه تاریخچه بیماری فرد می‌باشد. همچنین از موارد معمولی همچون علائق غذایی، الگوی خواب و دیگر مسائلی که در پزشکی سنتی به آنها توجه نمی‌شود سؤال می‌کنم. به‌طور کلی در این روش می‌بایست تمامی اطلاعاتی که می‌تواند میان فرد بیمار و روش درمانش ارتباط برقرار کند گردآوری و بررسی شود.»

جاکوبس دلیل روی آوردن خود به هومئوپاتی را پس از عمری پرداختن به امر طبابت به شیوه سنتی مشاهده ناتوانی طبابت معمول به بهبود بیماری‌هایی مزمن همچون آرتروز یا آلرژی می‌داند. وی می‌گوید: «من مدعی نیستم که می‌توانم هر بیماری را به روش هومئوپاتی درمان کنم اما به کرات شاهد بهبود کیفیت زندگی کسانی بوده‌ام که مدتی طولانی تحت معالجات هومئوپاتی قرار داشته‌اند.»

جاکوبس با وجود اشتغال به هومئوپاتی ضایبت قدیم خود را نیز کنار نگذاشته است و در مواردی که داروی هومئوپاتی را موثر ببیند در تجویز داروهای معمول (همچون آنتی بیوتیک در زمان عفونتی که علائم بهبودی نشان ندهد) به هیچ وجه تأمل نمی‌کند.

با توجه به رشد روز افزون گرایش مردم به این شیوه درمان و داروهای مربوط به آن لزوم آگاه‌سازی عموم از مقررات مربوط به این‌گونه طبابت برای مقابله با سوءاستفاده برخی افراد بسیار واجب به نظر می‌رسد. آنچه مسلم است این است که هر فردی که به این شیوه درمان اشتغال دارد (چه پزشک، چه کمک پزشک و چه...) از آنجا که با درمان مردم سروکار دارد باید آموزش‌های پزشکی را گذرانده باشد.

طبابت واقعی یا تصویری امیدبخش

اغلب کسانی که به هومئوپاتی اعتقاد ندارند نتایج موفقیت‌آمیز آنرا ناشی از اثر پلاسبو و تلقینات مثبت می‌دانند. اما موثر بودن این شیوه در بچه‌ها و یا حتی حیوانات و یا عدم مشاهده بهبودی در بیمار در صورت تجویز داروی هومئوپاتی اشتباه تلقینی بودن آنرا زیر سؤال می‌برد.

جاکوبس علت عدم اعتقاد برخی را ناآگاهی کنونی بشر از مکانیسم درمان به این شیوه

می‌داند.

انجمن پزشکان آمریکا (AMA) تاکنون روش هومئوپاتی را نپذیرفته اما آنرا مردود نیز ندانسته است.

AMA همواره پزشکان را به آشنایی با شیوه‌های درمان جدید و استفاده از آنها در زمان و مکان مناسب فراخوانده است. انجمن متخصصان اطفال آمریکا نیز سیاست مشخص را در ارتباط با هومئوپاتی اتخاذ ننموده است. یکی از مقامات این انجمن می‌گوید: «اگر فرد بالغی از من در مورد هومئوپاتی بپرسد به او می‌گویم خودت تحقیق کن، من به شخصه آن را تجویز نمی‌کنم اما با نگرشی باز به قضیه نگاه می‌کنم. اما این دید تنها به بالغین محدود می‌شود. در مورد استفاده از این شیوه درمان در مورد اطفال که خود از تصمیم‌گیری برای خود ناتوانند قضیه صورت دیگری بخود می‌گیرد.»

در هر حال آنچه حتی هومئوپات‌ها نیز به آن معترفند آن است که هیچ چیز چه در طب امروز و چه در هومئوپاتی مطلق نیست و برای یافتن پاسخ‌های مطمئن‌تر باید منتظر آینده بود.

منبع:

WWW/FDA.gov/FDAc/Features/O96 - home. html
"Homeopathy: Real Medicine or Empty Promises?"
Stehlin - Isador

